

การประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๑
The Measurement of the Effects for Operation of Buddhist Ways in the School of
Educational Area for Roi-Et Province 1

สุนทร อางนิยม¹
Suntorn Artniyom
ปีที่ทำวิจัย เมื่อ พ.ศ. 2550

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพ แตกต่างกัน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F- test โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า

ผลการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2550 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน โดยรวมอยู่ระดับมาก ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) รองลงมา คือ ด้านผลกระทบ (Outcome) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลิต (Output)

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย การประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ เขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพที่มีต่างกัน โดยรวม มีการประเมินผลงานการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มากที่สุดคือ ทุกคนต้องมีสัปดาห์ 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต รองลงมาคือ ควรมีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอและน้อยที่สุดคือนักเรียนจะต้องสามารถพึ่งตนเองหรือ ทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลา

¹ ศษ.บ., ศศ.ม., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ผู้ช่วยอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ABSTRACT

This research has the following objectives: 1) to assess the implementation of the Buddhist schools. Roi Et Education Area Office, Region 1, 2) to compare the performance of the Buddhist schools. Et in an office area of the sex, age, education, and status differences, and 3) to study the recommendations of the optimization performance of the Buddhist school. Office of Roi Et in a sample used in the study included executives, teachers of schools and students in Buddhist under the Office of Roi Et in a number of 364 people, the tools used in the study include a questionnaire. evaluation of the Buddhist schools. Et Region 1 Office of the statistics used to analyze data on the percent of the average standard deviation of the t-test and the F-test with statistical significance set at 0.05.

The results show that The comments of the Executive Committee of school teachers and students. Overall level. Sequence based on an average of descending is the input (Input), followed by side effects (Outcome) and the average minimum is the production (Output), and hypothesis testing, research has shown that sex life.education and status are different. Level evaluation of the operation is no different. Some suggestions on how to optimize the performance of the Buddhist schools. Office of Education District 1-Et was the most all have five basic precepts for living. The second is to use education to promote learning and self-knowledge is always minimal, and students must be self-reliant or Work, living with integrity and discipline. Responsibility, honesty and punctuality.

Key words 1 Evaluation 2 Operations 3 Buddhist schools

1. ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งจะพูดได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของชาติไทย การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศในหลักสูตรการศึกษาของชาตินั้นการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรชั้นประถมและมัธยมศึกษาเป็นเขตพื้นที่การศึกษาในปัจจุบันในการปรับปรุงนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ตัดทอนวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรดังกล่าวให้ลดน้อยลงทั้งในด้านเนื้อหา หลักคำสอนที่ถูกต้องและเวลาเรียน ปัจจุบันด้วยสาเหตุหลายประการที่ส่งผลให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่มีปัญหา เช่น พุทธจริยศึกษา เรื่องเกี่ยวกับด้านรูปธรรมและภูมิปัญญา พระภิกษุสงฆ์เชื่อได้ว่าเป็นผู้ทรงศีลมีคุณธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา หลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ครูพระได้สอนน้อย เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เพิ่มและขยายทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน กลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขได้ ปัญหาที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการที่สถาบันการศึกษาชั้นพื้นฐาน ไม่ได้มองเห็นความสำคัญของหลักการปฏิบัติเชิงพระพุทธศาสนาเท่าที่ควรซึ่งเป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษยชาติตามหลักการของพระพุทธศาสนา ความสำคัญของโรงเรียนวิถิพุทธนี้

จากการสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาได้สร้างส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธ โดยจัดโครงการส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ โรงเรียนวิถีพุทธ

พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักของหาระบบของการศึกษา 3 ประการ เรียกว่าไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิสมาธิสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมการกระทำทางกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตในทุกด้าน และทุกวัย อีกมีความยากง่ายตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ จนถึงเรื่องที่ละเอียดซับซ้อน และอยากจะหาองค์ความรู้อื่นมาเทียบจึงเห็นได้ว่า การศึกษาของกุลบุตร กุลธิดา และผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทย มีฐานจากระบบพุทธหรือไตรสิกขา แต่อาจไม่มีระบบของการศึกษาบังคับอย่างในปัจจุบัน แม้การศึกษาจะมีในภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มิได้นำเอาพระพุทธรธรรมมาเป็นหรือไตรสิกขา มาเป็นการศึกษา แต่นำระบบองค์ความรู้นิยมโดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนในการจัดการศึกษาทำให้พุทธธรรมเริ่มเห็นห่างจากชีวิตของคนไทยในยุคปัจจุบันมากขึ้นๆ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในความล้ำค่าของพระพุทธรธรรม ที่เป็นฐานของวัฒนธรรมในอดีต

ด้วยคุณค่าอันดีขององค์ความรู้ในพระพุทธรธรรมและระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาการพัฒนาผู้เรียนทุกวัย ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพระพุทธรธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาในปัจจุบัน เพื่อพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติกำหนดที่มีคุณสมบัติการเป็นคนที่ดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายแท้ของพระพุทธรธรรมอยู่แล้วให้ มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของ “โรงเรียนวิถีพุทธหรือโรงเรียนแนวพุทธ” อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายการพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ในวงกว้างต่อไป

จากแนวนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธและสภาพโรงเรียนวิถีพุทธที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยในการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อทราบผลการดำเนินงานและการประเมินผลงานการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธและนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินการตามแนววิถีพุทธให้โรงเรียนวิถีพุทธดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

2. โจทย์วิจัย/ปัญหาทำวิจัย (Research Problem)

- 2.1 โรงเรียนมีการประเมินผลงานการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธหรือไม่อย่างไร
- 2.2 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันมีการประเมินผลงานการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

- 3.1 เพื่อประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3.2 เพื่อเปรียบเทียบการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพ แตกต่างกัน

3.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถี พุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

4. สมมติฐานของการวิจัย (Research Hypothesis)

4.1 ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนที่มีเพศ แตกต่างกันมีการประเมินผลงานการ ดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ แตกต่างกัน

4.2 ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนที่มีอายุ แตกต่างกันมีการประเมินผลงานการ ดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ แตกต่างกัน

4.3 ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนที่มีการศึกษา แตกต่างกันมีการประเมินผล งานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ แตกต่างกัน

4.4 ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนที่มีสถานภาพ แตกต่างกันมีการประเมินผล งานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ แตกต่างกัน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย (Expected & Result Application)

5.1 จะช่วยทำให้ทราบได้ว่าโรงเรียนดำเนินการตามแนววิถีพุทธอย่างไร

5.2 จะนำผลการวิจัยไปช่วยในการทำให้ผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1

5.3 เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

6. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ที่จะประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 ทั้งหมดซึ่งดำเนินการในปีงบประมาณ 2550 โดยศึกษาข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษาและนักเรียน รูปแบบที่ใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถี พุทธครั้งนี้ใช้รูปแบบการประเมิน CIPPI MODEL ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 7,523 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเทียบจำนวนประชากรจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการ กำหนดขนาดประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.W. Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์ แกน (Krejcie and Morgan) จากผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน ในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ทั้งหมดจำนวน 7,523 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 คน

และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากตามสัดส่วนของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน โดยการจับสลากตามจำนวนผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน โรงเรียนวิถิพุทธในแต่ละอำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ คือ แบบสอบถามปลายปิด (Closed-end-Questions) มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check list) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ และคำถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended Question) สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

7. ผลการวิจัย

7.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 190 คิดเป็นร้อยละ 52.2 และเพศชายจำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ มากที่สุดคืออายุ 31 - 40 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 รองลงมาคืออายุ 21-30 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็น ร้อยละ 25.3 และน้อยที่สุดคืออายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4 ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา มากที่สุดคือ มัธยมศึกษาจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมาคือ ประถมศึกษา จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4 และน้อยที่สุดคือปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ มากที่สุดคือ นักเรียน จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาคือคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 และน้อยที่สุดคือ ครูจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 17.6

7.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลงานการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถิพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2550 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน โดยรวมอยู่ระดับมาก ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) รองลงมา คือ ด้านผลกระทบ (Outcome) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลิต (Output)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลปรากฏดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) คิดเป็นร้อยละ 85.13 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยพบว่าผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี เกี่ยวกับการมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธ

ธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีพรหมวิหารธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงานและมีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนาในระดับมากที่สุด ส่วนคุณลักษณะที่ดี เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) มีศีลธรรม และ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา ในระดับมาก และ รู้ เข้าใจ หลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา ในระดับมากที่สุด

ส่วนการบริหารจัดการดำเนินงานอย่างมีระบบ ระบบบริหารมีวิสัยทัศน์หรือ ปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมนูญ หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ มีการปลูกฝังศรัทธาสร้างเสริมปัญญาในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีการร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชน มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง และมีระบบตรวจสอบประเมินผล และเปิด โอกาสให้มีการเสนอแนะอย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

และมีการจัดด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมจัดอย่างรอบคอบ โดยจัดประดิษฐานพระพุทธรูป ประจำโรงเรียนและประจำห้องเรียนเหมาะสม มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญคุณธรรม จริยธรรมโดยทั่วไปในบริเวณโรงเรียน สภาพโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติและที่สำคัญบริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติดอบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด

ด้านที่ 2 ด้านกระบวนการ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านกระบวนการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) คิดเป็นร้อยละ 81.11 เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยพบว่าการเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา ด้านกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือไตรสิกขาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุข ทั้งผู้เรียนรู้และผู้จัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาทั้งในการเรียนการสอนและในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับน่าพึงพอใจมาก

ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ การนิมนต์พระสงฆ์หรือเชียวิทยากร ภูมิปัญญาทางพุทธศาสนาสอนนักเรียนสม่ำเสมอ และการจัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัด หรือศาสนาสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับน่าพึงพอใจมาก

ด้านการวัดประเมินผล มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักทฤษฎี (กาย สังคม จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง

ส่วนด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรเกี่ยวกับบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริม “การสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” โดยส่งเสริมบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยิ้มแย้ม มีเมตตาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียนและครูต่อผู้ปกครอง การส่งเสริมบรรยากาศ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ การส่งเสริมบุคลากร และนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นและการส่งเสริม ขกย่อง เชิดชู ผู้ทำดี เป็นประจำ อยู่ในระดับนำพึงพอใจมากที่สุด

ด้านที่ 3 ด้านผลผลิต พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิต (Output) โดยรวมอยู่ในระดับนำพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.93$) คิดเป็นร้อยละ 78.56 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิตอยู่ในระดับนำพึงพอใจมาก โดยพบว่าผลการพัฒนาด้านกาย (กายภาพ) เกี่ยวกับการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมได้คุณค่าแก่ การการดูแลสุขภาพ และการแต่งกายสะอาด เรียบร้อยและการดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อมนำพึงพอใจมาก

ด้าน ศิล (สังคม) เกี่ยวกับการมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา และการสามารถพึ่งตนเองได้หรือทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต

ด้านจิต (จิตใจ/ อารมณ์) เกี่ยวกับการมีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนคุณ การมีจิตใจ เมตตา กรุณา (เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน) ต่อกัน การทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ อดทน ขยันหมั่นเพียร และการมีความสุขสภาพจิตที่ดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน อยู่ในระดับนำพึงพอใจมาก

ส่วนด้านปัญญา เกี่ยวกับความศรัทธาและความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย การรู้บาป – บุญ คุณ - โทษ ประโยชน์ - มิใช่ประโยชน์ การใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริงและใฝ่สร้างสรรค์พัฒนางานอยู่เสมอ และการรู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาชีวิตและการทำงานได้ด้วยสติปัญญา อยู่ในระดับนำพึงพอใจมาก

ด้านที่ 4 ด้านผลกระทบ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธด้านผลกระทบ (Outcome / Impact) โดยรวมอยู่ในระดับนำพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.20$) คิดเป็นร้อยละ 0.73 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิตอยู่ในระดับนำพึงพอใจมาก

โดยบ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้นและชุมชนมีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับนำพอใจมาก

วัดได้ศาสนาทายาทและกำลังช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนามากขึ้นและโรงเรียนได้รับความไว้วางใจเชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ) ผลการประเมินอยู่ในระดับนำพอใจ

7.3 การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพที่มีต่างกัน มีระดับการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

7.4 ข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

1. **ด้านปัจจัยนำเข้า** พบว่า ข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงาน โรงเรียน วิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ ควรมีการทำความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา รองลงมา คือ ผู้บริหารควรร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชน และความถี่น้อยที่สุด คือ สภาพโรงเรียนควรมีสะอาด ปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้เคียงธรรมชาติ

2. **ด้านกระบวนการ** พบว่า ข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงาน โรงเรียน วิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ด้านกระบวนการ (Process) ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ ควรมีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ รองลงมา คือ ส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมพระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า ใฝ่เข้าใจและมีเหตุผลและความถี่น้อยที่สุด คือ ควรมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักทฤษฎี 4 (กาย สังคม จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง

3. **ด้านผลผลิต** พบว่า ข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ด้านผลผลิต (Output) ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ ทุกคนต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต รองลงมา คือ การดูแลร่างกายและการแต่งกายต้องสะอาดเรียบร้อยและดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม และความถี่น้อยที่สุด คือ นักเรียนจะต้องสามารถพึ่งตนเองหรือทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลา

4. **ด้านผลกระทบ** พบว่า ข้อเสนอแนะของการเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลงานการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ด้านผลกระทบ (Outcome/Impact) ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ วัดควรมีการปลูกฝังให้เด็กเข้ามาบวชเพื่อเป็นศาสนาทายาทและกำลังช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนามากขึ้น รองลงมา คือ โรงเรียนต้องได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และความถี่น้อยที่สุด คือ บ้านและชุมชนต้องมีการส่งเสริมสมาชิกในครัวเรือนให้เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น

8. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 364 คน ประเมินผลการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2549 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ระดับมากมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) = 4.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.65 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลิต (Output) และด้านผลกระทบ ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดีเกี่ยวกับการมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีพรหมวิหารธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงานและมีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตร มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา และรู้ เข้าใจ หลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลย์ คงมั่น ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนตลาดเขตรมิตราภที่ 105 โดยการประเมินผลด้วยรูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ใน 4 ประเด็น คือ 1.ด้านบท 2.ด้านปัจจัย 3. ด้านกระบวนการ 4.ด้านผลผลิต ผลว่า การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อมมีความสอดคล้องของบริบทด้านต่างๆอยู่ในระดับสูง การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้าพบว่าความเหมาะสมของทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง การประเมินกระบวนการพบว่าด้านการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวมมีคุณภาพค่อนข้างสูง การประเมินผลผลิตทางตรง ทางอ้อม ปัญหา อุปสรรคที่เกิดจากการดำเนินโครงการพบว่า ด้านผลผลิตทางตรง การบรรลุวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมและระดับคุณภาพของกิจกรรมที่จัดขึ้นตามโครงการค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ งบประมาณ 2549 ผลการศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านผลผลิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผลกระทบ สำหรับครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผลผลิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผลกระทบเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่าการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงาน นอกนั้นมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา และบริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านกระบวนการ การดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ส่งเสริม ยกย่องเชิดชูผู้ทำดีเป็นประจำ และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักท้าวานา 4 (กาย ศีล จิต ปัญญา) โดยมี

จุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง สำหรับครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความเห็นว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางคือ มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักทฤษฎี 4 (กาย ศีล จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง นอกจากนี้การดำเนินงานอยู่ในระดับมากด้านผลผลิต อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม ได้คุณค่าแท้ ด้านผลกระทบระดับมากทุกข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัดราชการ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อดิสร ทิพย์ท่า** การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดจระเข้พยอม อำเภอ สามง่าม จังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2549 ผลการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัด จระเข้พยอม พบว่า ผู้ตอบ แบบประเมินโดยภาพรวมมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต สรุปได้ดังนี้

1) ด้านสภาวะแวดล้อม ได้แก่ นโยบาย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ สภาพแวดล้อมของโครงการ ผลการประเมินในภาพรวมของ ผู้บริหารและครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

2) ด้านปัจจัย ได้แก่ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ อาคารสถานที่ ผลการประเมินในภาพรวมทุกกลุ่ม มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้บริหารและครูผู้สอน เห็นด้วยในระดับปานกลาง

3) ด้านกระบวนการ ได้แก่ กิจกรรมในการดำเนินการการนิเทศกำกับติดตามผลการประเมินในภาพรวมของผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

4) ด้านผลผลิต ได้แก่ พฤติกรรมของนักเรียน โครงการดำเนินงานกิจกรรมของโครงการ ผลการประเมินในภาพรวมของผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐชัย สมจิต** ได้ทำการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2549 ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

1) ด้านสภาวะแวดล้อม พบว่า โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ปีการศึกษา 2549 มีผลการประเมินในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความเห็นว่าเรื่องที่มีความสอดคล้องได้ผลสูงสุด คือวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน และเรื่องที่มีความสอดคล้องต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเห็นตรงกันว่า การดำเนินงานตามโครงการวิถีพุทธ ทุกฝ่ายที่มีส่วน ร่วมเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ ส่วนนักเรียน มีความเห็นว่าเรื่องที่มีความสอดคล้องได้ผลสูงสุด คือโครงการมีความเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน และเรื่องที่มีความเห็นสอดคล้องต่ำสุด คือ วัตถุประสงค์ของโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ส่วน

คณะกรรมการสถานศึกษา มีความ เห็นว่าเรื่องที่มีความสอดคล้องได้ผลสูงสุด คือ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้คุณธรรมนำความรู้

2) ด้านปัจจัย เบื้องต้น พบว่า โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ปีการศึกษา 2549 มีผลการประเมินในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยผู้ บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเห็นตรงกันว่า เรื่องที่มีความเพียงพอ/เหมาะสม สูงสุด คือโรงเรียนจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน ป้าย นิเทศ คติธรรม คำขวัญใน บริเวณโรงเรียนและเรื่องที่มีความเพียงพอเหมาะสมต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษา นัก เรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเห็นตรงกันว่า คือเรื่องหน่วยงานต้นสังกัดจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนโครงการ ส่วนครูมีความเห็นว่า เรื่องที่มีความเพียงพอ/เหมาะสมต่ำสุด คือ ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียน

3) ด้านกระบวนการ พบว่า โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ปีการศึกษา 2549 มีผลการประเมินในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยผู้ บริหารสถานศึกษา มีความเห็นว่า เรื่องที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด คือ มีการดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรม ตามแผนงานโครงการ และวัดและชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เรื่องที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเห็นตรงกันว่า คือ การสรุปและจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน การส่งเสริม วิถีพุทธต่อชุมชน ส่วนครู และ คณะกรรมการสถานศึกษา มีความเห็นว่า เรื่องที่มีการปฏิบัติระดับสูงสุด คือ มีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ส่วนครูมี ความเห็นว่าเรื่องที่ปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำสุด คือ โรงเรียน มีการจัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมตามหลักทฤษฎี 4 (กาย ศีล จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานัก เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่วนนักเรียน มีความเห็นว่า เรื่องที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ มีการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ และเรื่องที่มี การปฏิบัติ ในระดับต่ำสุด คือ โรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

4) ด้านผลผลิต พบว่า โครงการโรงเรียนวิถี พุทธ ปีการศึกษา 2549 มีผลการประเมินในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษาและนักเรียนมีความ เห็นตรงกันว่า เรื่องที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงสุด คือนักเรียนดำรงชีวิตเป็นมิตรและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีความเห็นตรงกันว่า เรื่องที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงสุด คือ นักเรียนมีสุขภาพจิตดี ร่าเริง แจ่มใส เบิกบาน มีความสุขกับ การเรียนและการทำกิจกรรม และเรื่องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่ำสุด

การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพที่มีต่างกัน มีระดับการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหาร ครูคณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลิต (Output)และด้านผลกระทบ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลย์ คงมัน ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการ โรงเรียนวิถี

พุทธของโรงเรียนตลาดเขตมิตรภาพที่ 105 โดยการประเมินผลด้วยรูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ใน 4 ประเด็น คือ 1.ด้านบท 2. ด้านปัจจัย 3. ด้านกระบวนการ 4.ด้านผลผลิต ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพที่มีต่างกัน มีการประเมินผลงานการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ แตกต่างกัน

9. ข้อเสนอแนะ

9.1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 ผลการวิจัย พบว่า การประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2550 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและ นักเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลิต (Output)และด้าน ผลกระทบ (Outcome) โดยรวมอยู่ระดับมาก จึงมีข้อเสนอแนะเป็นเชิงนโยบายว่า โรงเรียนวิถิพุทธสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธคืออยู่แล้ว จึงได้เสนอแนะว่า ควรมี นโยบายจัดทำโครงการการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาคมหมู่บ้านแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนรู้หน้าที่ที่ควรรับผิดชอบต่อนโยบายการจัดทำโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ และจะต้องทำอย่างไร เพื่อให้เกิดความตระหนัก รับผิดชอบ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและแก้ไขปัญหาในงานที่ได้รับมอบหมาย ควรมีการสร้างและปลูกฝังจิตสำนึก ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนให้การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีผลการประเมินผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป

9.2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ข้อเสนอแนะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านผลผลิต (Output) นักเรียนจะต้องสามารถ พึ่งตนเองหรือ ทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลา จึงมี ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนของโรงเรียนวิถิพุทธสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ควรมีการจัดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาอบรมในด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้นักเรียนสามารถพึ่งตนเองหรือทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริตมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลา เป็นคนดีมีคุณธรรม และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเลือกคบคนที่ดีมีคุณธรรม ให้รู้จักตรงต่อ เวลา รู้จักบุคคลและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้รู้จักวิเคราะห์ว่าคนไหนเป็นอย่างไร ตลอดจน ชี้ให้เห็นถึงโทษและประโยชน์ของความสุจริตมีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และ ตรงต่อเวลาเพื่อนำไปสู่ การพัฒนาชุมชนให้มีก้าวหน้าต่อไป

9.2.2 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ข้อเสนอแนะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านผลผลิต (Output) ทุกคนต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ สถานศึกษาและนักเรียนของโรงเรียนวิถิพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ให้มีศีล 5

เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนและเปิดโอกาสให้กับชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธของตนเองตลอดจนการนำความรู้ที่ถูกต้องตามหลักการและวิธีการมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ต่อไป

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษาวิจัยต่อไป

9.3.1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ว่าผลเป็นอย่างไร

9.3.2. ควรทำการศึกษาวิจัยว่า ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของโรงเรียนวิถีพุทธทั่วประเทศ เพื่อนำผลของการประเมินไปพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธให้ดียิ่งขึ้น

9.3.3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2-3 เพื่อนำผลของการประเมินไปพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดในภาพรวมให้ดียิ่งขึ้น

10.บรรณานุกรม

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. แนวทางดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, 2547.

พระธรรมปิฎก. ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2541.

นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์. “ศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ งบประมาณ 2549”. รายงานการวิจัย, เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิบุรีรัมย์และสุรินทร์: จังหวัดนครราชสีมา, 2549.

ณัฐชัย สมจิต. “การประเมินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2549”. รายงานการวิจัย, โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ : นครศรีธรรมราช, 2549.

อดิศร ทิพย์ท่า. “การประเมินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดจระเข้ผอม อำเภอ สามง่าม จังหวัดพิจิตร ปี การศึกษา 2549”. รายงานการวิจัย, โรงเรียนวัดจระเข้ผอม : จังหวัดพิจิตร, 2549.

วิบูลย์ คงมั่น. “การประเมินผลโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนตลาดเขตรมิตภาพที่ 105 โดยการประเมินผลด้วยรูปแบบจำลองซิป (CIPP Model)”. รายงานการวิจัย, โรงเรียนตลาดเขตรมิตภาพที่ 105 : จังหวัดนครราชสีมา, 2549.

11. คำขอบคุณ

รายงานการวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะความกรุณาและความช่วยเหลือจากพระเดชพระคุณพระมหาน่วม สุนิจิตโต ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร อาจารย์ธเนศ ต่วนชะเอมและ ดร.สุชาติ เมืองแก้ว ผู้เชี่ยวชาญตรวจความถูกต้องงานวิจัย และบุคลากรของสถาบันวิจัยญาณสังวรทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเป็นอย่างดี

กราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระราชปริยัติวิมล รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่ปรึกษาโครงการ ที่ให้แนวคิดและคำแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาสาระงานวิจัยได้สมบูรณ์อย่างยิ่ง ขอบพระคุณ ดร.ประพิศ โบราณมูล ที่ได้ตรวจความเที่ยงตรงของเครื่องมืองานวิจัย และคุณบรรจง ลาวะลี ที่ได้ช่วยเก็บข้อมูลตามโรงเรียนต่าง ๆ และพิมพ์เอกสารงานวิจัยได้สำเร็จในครั้งนี้อย่างดี ขอบพระคุณ ดร.สมศักดิ์ คำศรี นักวิจัย อาจารย์จันทิมา ร่มศรี และอาจารย์สถิตย์ รัชปต์ย์ ผู้ช่วยนักวิจัย ได้ตรวจความถูกต้องและการวิเคราะห์ข้อมูล ขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้อำนวยการโรงเรียน ทุกอำเภอของเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 ทุกโรงเรียน ครู นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา (บ้าน วัด โรงเรียน) ที่ให้ความร่วมมือและต้อนรับด้วยไมตรีจิตเป็นอย่างดี

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงได้จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกรูปทุกท่านผู้ให้กำลังใจ ความคิด กำลังใจตลอดที่เป็นผลงานการวิจัยที่มีคุณภาพ จนทำให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อย